

DR KENÉZ - KURLÄNDER EDE

SZEMLÉJE

SZOMBAT

RAFFAI püspök :

**„A felekezeti
türelmetlenség
a konkolyhintők
kenyere“**

**Buday-Goldberger Leó dr. lesz a
Hitközségi párt elnöke. — Egy kité-
rés margójára. — Addisabebai levél
— Aklt a Duce protegál. — Köz-
gyűlés után. — Olvasom... nem
olvasom...! stb.**

IX. évfolyam 2. sz.

1936. január 17.

A MIKÉFE CHANUKAI ÜNNEPÉLYE. Huszonhét felszabadult iparos és kertész ifju felszabadító aktusának jegyében zajlott le a Mikéfe idei chanukai ünnepélye, melyen Stern Samu elnökkel az élen a magyar zsidóság előkelőségei csaknem teljes számban megjelentek. Kiss Arnold főrabbi emelkedett szónoklata után dr. Stein Emil, a Mikéfe elnöke szólalt fel, majd Quittner József a bucsuzó növendékek nevében beszélt. Ezután előadásra került dr. Patai József ünnepi színjátéka, melyet Ligeti József és Kelen Hugó, — a zenei részek szerzője — rendeztek. Kitűnően szerepelt a dr. Ágai Dénes vezetése alatt álló „Zsidó Kamara Kórus” is. A vezetőség élén Dr. Friedmann Ignác, Komját Ernő, Gedeon Andor és Gálosi Józseffel, mind elismerésre méltók, áldozatos odaadó munkájukért.

CHANUKA ÜNNEPÉLY A SZENT ISTVÁN KÓRHÁZBAN. Az „Áhívás Réim” Országos Felbaráti Szeretet Egylet a székesfőváros Szent István-kórházában chanukai ünnepélyt rendezett, amelyen a kórház lábadozó betegei jelentek meg a kórház igazgatóságának erre a célra rendelkezésre bocsátott helyiségében. Dr. Farkas József rabbi, kórházi lelkész látta el az ünnepi hitszónoklatot, Ábrahámsohn Manó főkantor gyújtotta meg az ünnepi mécses lángjait és hangzott el a kórház falai között a hagyományos Moauz Zur ének. Reichenberg Jakab alelnök szívhez szóló szavai után Klein Miklós kórházi beteg köszönte meg lélekemelő módon a vendéglátást. Majd szeretet chanuka-adományt osztottak szét betegek között. Az istentiszteleten résztvettek még Fischer Béla igazgató, Lilienthal Alfréd, és Hübsch Alfréd titkár.

A BUDAPESTI V. KER. IZR. NŐEGYLET február 8-án rendezi a Hungária Nagyszálló termeiben hagyományos bálját. A vigalommal derűt akar szerezni a nélkülözők szomorú otthonába, evvel a jellegével kezdte meg működését a rendezőség, hogy az V. ker. Nőegylet bálja a mult fényes sikerű báljai méltón sorakozzék, az elit bálók közé.

A GYÓRI IZR. IFJUSÁGI KULTUR-EGYESÜLET a hitközség új főabbiját dr. Róth Emilt díszelnökkévé választotta, a beiktatás díszülésein történt. Dr. Rothauser György elnök üdvözölte a főabbit, majd Erdélyi Ernő hitközségi alelnök bibliai és talmud-idézetekkel telt

beszéddel üdvözölte a magyar zsidó ifjuságot. Róth Emil dr. főrabbi szent fogadalmat tett beszédében, hogy a zsidó ifjuság ügyét mindig fel fogja tartani.

CSALÁDI ÜNNEP A ROSENBERG CSALÁDBAN. Bensőséges családi ünnepségre készül a Gschwindt gyár-igazgatója Rosenberg Sándor és felesége Rosenberg Sándorné, a VIII—IX. ker. Nőegylet népszerű és általánosan meghetsült elnöknője. Fiuk, Rosenberg István, január 19-én vezeti oltárhoz Reisz Lili, Reisz Gyulának, a Phönix igazgatójának leányát.

VAC-BÁL. A magyar zsidó közélet kiemelkedő eseménye volt szombaton este a Vivó és Atlétikai Club bálja. Stern Samu, Buday-Goldberger Leó, Glücksthal Samu, dr. Párkány Frigyes, Dési Géza, Szántó Jenő, Kálmán Henrik, Bródy Ernő, Halász Manó, Knapp Miksa, dr. Rosenák Miksa és dr. Weiler Ernő vezetése alatt szinte testületileg jelent meg ezen az estén a főváros egész zsidó közölete. A bál rendezése körül d. Vasadi Vilmos, dr. Kálmán Imre és dr. Vilner Ferenc nagy sikerrel buzgólkodtak. A hölgybizottság élén Székely Dezsőné elnökszöny rendkívüli sikerrel működött hölgygárdájával.

LEVELEK EGY MEGTÉVEDT ZSIDÓHOZ. Ezen a címen adott ki S. Szabó Vilmos igen érdekes és figyelemre méltó kis füzetet, amelyben a kitérésű epide-miával foglalkozva drámai erővel rajzolja meg a zsidó elhivatottság jelentőségét, hogy megerősítse hitükben az ingadozókat. A füzetnek rendkívüli sikere van.

A GYÖNGYÖSI NŐEGYLET december 15-én díszközgyűlés keretében ünnepelte elnöknőjének: dr. Schönfeld Mórénak huszonöt éves jubileumát. Gyöngyös város előkelőségei felekezeti különbség nélkül megjelentek az ünnepélyen és ünnepelték a jótékony, agilis elnöknőt. Péter Albertné alelnöknő szívhez szóló beszéde után Feigl főrabbi tartott klasszikus felépítésű szónoklatot, majd dr. Jakab Jenő rabbi méltatta az ünnepeltet. Ezután dr. Fényes Miklós nőegyleti főtitkár beszámolójában ismertette dr. Schönfeldné elnöklete alatt lepergett 25 év történetét, mely idő alatt a nőegylet több mint 100.000 pengő készpénzt és nagymennyiségű természetbeni adományt osztott szét a gyöngyösi szegények között. A díszközgyűlés folyamán leplezték le a jubiláns elnöknő kitűnően sikerült portréját.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. RAFFAY SÁNDOR püspök:

A felekezeti türelmetlenség a konkolyhintők kenyere

Kornitzer Béla interjúja a SZOMBAT számára

Elvakult gyűlölet ellen nincs érvelés, nincs argumentáció. Mégis kötelességünknek tartjuk az antiszemita gyűlölet ellen olykor-olykor megszólaltatni olyan egyéniségeket, akik fénylő, nagy reprezentánsai az agyonrágalmazott liberális korszaknak: a történelmi Magyarországoknak.

Dr. Raffay Sándor püspök, az evangélikusok kimagasló egyházfejedelme a napokban a Szarvasi Öveg Diákok Szövetségének századik összejövételén országos feltűnést keltő beszédben bátor hangon bélyegezte meg a mai „divatos felekezeti türelmetlenségeket.”

A püspöki beszéd élénk visszhangot keltett az egész magyar társadalomban.

Felkerestem dr. Raffay Sándor püspököt, hogy a Szombat olvasói részére közvetlen impressziókat nyújthassak arról az emelkedett szellemről, amelyet Raffay Sándor püspök képvisel.

A Deák-téri püspöki hivatal dolgozószobájában beszélgetünk. Ezüstös hajával, magyaros bajuszával, villogó nyílt tekintetével a megtettesült gerinccesség, a tekintetek nélküli szókimondás prototípusa Raffay Sándor püspök.

A Szarvasi Öreg Diákok Szövetségében elmondott beszédjére terelődik a szó.

— Én nem értem a mai emberek gondolkodását, — mondja Raffay Sándor. — Ma az is feltűnést kelt, ha valaki az emberek békés együttélése és társadalmi nyugalma mellett foglal állást. Csodálatos egy kor ez, — tündöklik el pillanatokig az ősz püspök.

— *A felekezeti türelmetlenség a konkolyhintők kenyere.* Felőlem lehetnek bármilyen új eszmék, áramlatok, faji és rassz elméletek, én sohasem fogom megtagadni a szüleim házából hozott fenkölt, nemes szellemet. Ez a szellem nem ismert zsidót, mohamedánt, katolikust vagy örményt, csak *embert*. Szüleim házában azt láttam, hogy a vélemények egy emberről nem vallási hovátartozása után, hanem annak jellemi és erkölcsi értékei szerint alakultak ki.

— Ez a szellem volt uralkodó a szarvasi iskolában is, ahol első tanulmányaimat végeztem. A szarvasi iskola felekezeti iskola volt és az ma is. Apáktól örökölt nemes evangéliumi szellem hívta életre és tartja ma is életben. A szarvasi iskolában az az evangéliumi szellem él, amely előtt nincsen személyi válogatás.

„Nincsen sem zsidó sem görög, sem szolga sem felszabadult, sem férfi sem asszony, — hanem csak ember, akit az Isten a maga képének hordozására és a maga igazságainak átélésére, parancsainak betöltésére küldött e világra.“

— A szarvasi iskola felekezeti iskola létére sohasem járt az egymást ítélgető, az egymást keseríteni is kész felekezeti elfogultság utjain. Tudta és tudja ma is, hogy ezek nem az evangélium urának utjai. Tehát aki az evangélium nevében szit gyűlöletet a zsidók vagy másvallásuak ellen, az magát az evangéliumot és annak urát tagadja meg.

— A szarvasi iskola tanári kara és ifjusága nem ismerte soha és ma sem ismeri a felekezeti türelmetlenséget, ezt a nemzetbontó, lelketkeserítő és *az egész kereszténységet megszégyenítő divatos áramlatot*, melyet ujabban a békés együttélés, a társadalmi nyugalom és az egybekapcsoló nemzetépítő munkában való összeforrás veszélyére szinte mesterségesen és vétkes könnyelműséggel oltogatnak be az ifjuság lelkébe.

— A szarvasi iskola egyik legdrágább öröksége a vallási türelem, amely a magyar ifjuság öröklött ékessége. Igen gyakori eset nálam, — mondja Raffay Sándor püspök — hogy *az arra rászoruló zsidó diákot egyformán támogatom* a saját diákjainkkal együtt. Nem a vallás, hanem az érdem és a ráutaltság kell, hogy mérvadó legyen az élet minden vonatkozásában.

Harmónikus megelégedett, boldog ifjusága lehetett a püspök urnak, mert szívesen és örömmel beszél róla. Meghatódottság van a hangjában, amikor a szülői hajlékról beszél.

— Milyen természetes elfogódottsággal kulcsolódtak kezeim imára az étkezések után — mondja a püspök. — Többszöri ima nélkül nem mulhatott el egyetlen egy nap sem. Hol vannak ma a hívő lelkek?

„A konzervatív zsidóságnál bámulni és tisztelni tudom a hagyományok iránt való ragaszkodást és a vallási tradíciók iránti merev következetességet.“

— Milyen bámulatos például az, ahogyan vérzivataros időközön keresztül át tudta menteni *a zsidóság a szombat áhítatos fényét*. A nemzeti létfenntartásnak milyen erős bázisaivá bizonyultak a hagyományok? Miért távolódtunk tehát a hittől, a hagyománytól, az isteni szellemtől?

Megint a szarvasi öreg iskoláról beszél a püspök, ahol — mint, mondja — annyi sok zsidó pajtása volt.

— Szarvasról Pozsonyba kerültem, ahol a teológiai akadémiának lettem tanára. Nagyon intim és meleg *barátság volt köztem és Funk akkori főrabbi között*. Az eredeti vokalizálatlan héber szöveget nem tudtam olvasni és Funk kollegám vezetett be a *Gemara, Chalacha* és a *Midras misztikus csodavilágába*. 1891-ben együtt utaztam Funk kollegámmal Jenába. A vonaton egész uton egy percet sem aludtunk. Reggelig folytak a teológiai viták. Nagyon szerettem a Funk kollegámat, sajnálom, hogy elszakadtunk egymástól.

A „Szarvasi öregdiák“, a méltóságos püspök ur elhallgat . . . A szarvasi öreg diákok nagytekintélyű lelki vezérének: dr. Raffay Sándor püspök ajkán megszólal a szarvasi hagyományos szellem: *a felekezeti béke és összetartás szelleme*.

Olyan szilárd fundamentum ez, amelyre a jelen nyugalmát és a jövőbiztonságát felépíthetjük.

PRÁGER BERTALAN a Linum Tausig Rt. cégvezetőjét f. hó 5-án nagy ünnepségekben részesítették barátai és tisztelői 66-ik születésnapja alkalmából. Práger Bertalan régi oszlopos tagja a zsidó közéletnek. Évek óta tagja a P. I. II. pénzügyi és adófelszámolási bizottságának és most legutóbb a VI. községi kerület képviselőtestületi tagjává választották meg.

BAR MICWO A MAYER CSALÁDBAN. F. hó 10-én tartotta barmicwo ünnepségét Mayer Miksa budapesti textilgyáros fia. A Kazár-uccai templom zsúfolásig megtelt tisztelőivel. Délután fél 1 órakor tartotta az ifjú ünnepelt több mint félórás tartó haláchikus tartalmú droshoját, amely a talmudikus ösmerekben való kitűnő jártasságot igazolt. Utána szép beszéd keretében köszönte meg szüleinek önfeláldozó jóságát és fogadalmat tett a Thora szelleme mellett. A nagy hatást keltett beszédnél jelen voltak: a Freudiger család, Kahán-Frankl Samu orth. iroda elnöke, Bródi Ernő országgyűlési képviselő, Eppler Sándor főtitkár, Korcin Dezső, dr. Rakamin Dezső, dr. Reiner Imre, dr. Groszmann Frigyes és a budapesti zsidóság színejava.

AZ ASZÓDI IZR. HITKÖZSÉG tanuló ifjúsága nagysikerű Chanuka-előadást rendezett. A műsorból kiemelkedett dr. Berg József főrabbinak magasszárnyalású beszéde és a „Fény sulya“ c. chanukai színjátéka, melyben Gross Aranka aratott sikert. Az előadást Boros Imre tanító nagy hozzáértéssel rendezte. Igen megható jelenet volt, amikor dr. Glück Adolf iskolaszéki elnök megkapó beszéd keretében átnyújtotta Vas Mór Omke elnök chanukai ajándékát, egy-egy csomagot. A tanulók nevében az ajándékokat Fülöp Vera köszönte meg.

Olvasom

Meghalt Gomez venezuelai diktátor és 114 gyermeket hagyott hátra. Ez a tekintélyes szám igazolja, a Biblia hiradását Gideonról, amely szerint 70 gyermek maradt. De a venezuelai tábornoktól tett a zsidó vezéren, mert ennek a Bírák könyve szerint sok felesége volt.“ Bírák könyve szerint sok felesége volt, míg Gomeznek egy sem, mert ggglegényként halt meg.

Választások előtt a Pesti Hitközség

Buday-Goldberger Leó dr. lesz a Hitközségi Párt elnöke

A Pesti Hitközség választások előtt áll. A választási bizottság, melynek elnöke Sántor Pál, e héten már megállapította a választók névjegyzékét.

Rendkívül érdeklődés előzi meg a hitközség idei választását. A magyar zsidóság súlyos időket él és a zsidó összetartás és szolidaritás szelleme, melyet Stern Samu elnök legutóbbi nagy beszédében legfőbb programként adott, diadalmasan hatja át a hiveket. Olyan társadalmi rétegek is kérik a zsidó közéletbe való bevonásukat, amelyek eddig teljesen távol állottak a pesti hitközségtől. Mindenki ott akar lenni, szóval, szívvel, tettel, tanáccsal, ahol a pesti zsidóság ügyeit intézik.

A Hitközségi Párt Nagy Andor tözsdetanácsos avatott vezetésével már megszervezte a kerületi munkát. Minden egyes kerületben a kerület zsidóságának vezetői már a legközelebbi napokban összehívják értekezleteiket, hogy a választási agitáció megtörténhessen. Január 19-én a hitközség dísztermében az összes

szervezetek kerületközi ülést tartanak, amelyen megválasztják és beiktatják a hitközségi párt elnökét.

A Hitközségi Párt elnöki tisztségét, mint értesülünk, dr. Buday-Goldberger Leó felsőházi tagnak ajánlották fel, aki a megtiszteltetést elfogadta. Évtizedes munka fűzi Buday-Goldberger Leót a Pesti Hitközséghez, melynek egyik legkiválóbb reprezentánsa, jótevője és szellemi vezetője. A Goldberger-család másfél évszázados magyar zsidó közéleti tradíciói és saját életmunkájának nagy eredményei olyan helyre emelik Buday-Goldberger Leót, a magyar zsidóság közéletében, amelyen hivatva lesz irányt adni a Pesti Hitközség küszöbön álló választásának.

A pesti zsidóság idei választási megmozdulása az ősi magyar zsidó ideálok jegyében fog lefolyni. A recepció halhatatlan szelleme, amelyet Stern Samu elnök legutóbbi, országos visszhangot keltett beszédében invokált, fogja áthatni a pesti zsidóság széles tömegeit.

Egy kitérés margójára

Nyolc nap óta felekezeti körökben egy kitérésről beszél mindenki, kutatva a kitérés célját és magyarázatát. Talán nem is igaz! De ha egy felekezeti lap nyílt levelet ír a „Kitérő“-höz, akkor ebben a furcsa hírben mégis lehet valami igazság. Furcsa, szomorú, de azért mi nem látunk ebben semmiféle katasztrófát. A zsidóságot 3500 éves multja alatt nagyon sokan elhagyták, közben azonban túlélte Micraimot, Asut, Babilont és Hámánt, túlélte a római birodalmat is. Nem szabad itt elfelejtenünk, hogy a Vespasiánus és Titus által Jeruzsálem elpusztítására kiküldött hadseregben Philo unokaöccse, a hitét elhagyott Tiberius

Alexander mint hadtestparancsnok vett részt. Ismételve: nem hiszünk a hiradásban, de akármilyen furcsán is hat az efajta eset, láttunk mi már ehhez hasonló furcsaságokat.

*

A század első éveiben óriási feltűnést keltett Sir Ernest Cassel kitérése. Cassel Angliában VII. Edward korának legirigyeltebb és leggyülöltebb egyénisége volt. Politikailag és közgazdasági téren mások határozottan nagyobb karriert futottak be, de társadalmilag Sir Cassel egyedülálló sikereket ért el. Európa első gavallérja, a büszke VII. Edward, sok

פסח של Husvéti árut az ismert kiváló minőségben az idén is gyártunk

A felügyelet az egri főrabbi, főtiszteendő

Schreiber Simon ur

gyakorolja.

A husvéti áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyelet teljes erejü biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvéti áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvéti árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják.

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113, postafiók 5.

Telefon: 68-8-45.

évszázados, patinás című herceget és lordot mellőzve, Sir Cassel ajándékozta meg bizalmas barátságával, heteket töltött annak kastélyában és gyakran látta magánál vendégül a Buckingham palotában. Az arisztokrácia mellőzve érezte magát és minden alkalmat megragadott arra, hogy kimutassa, nem tetszését az uralkodó és Sir Cassel barátsága fölött. Egy ízben a windsori palotában rendezett jelmezes estélyen egy fiatal hercegnő Salome fátyoltáncát adta elő. VII. Edwardnak nagyon tetszett a produkció és a tánc végén megkérdezte a hercegnőt: „Mit kívánna most Herodestől a szép Salome?” A hercegnő, minden bizonnyal az egész angol arisztokrácia titkos óhaját fejezte ki, mikor azt mondotta: „Sire! Sir Cassel fejét!” A király ragyogó jókedve ebben a pillanaban megszűnt, szó nélkül hátat fordított és otthagya a társaságot.

VII. Edward annyira szerette Casselt, hogy halálos ágyához is odahívatta és egészen az agónia beálltáig társalgott vele.

A mostani angol király koronázásán derült ki meglepő körülmények között, hogy Sir Ernest Cassel hat hónappal előbb katholizált. Tudnivaló, hogy Angliában, közvetlenül a koronázási szertartás előtt, a titkos tanácsosok összegyűlnek, és leteszik a hűség esküt az új ural-

kodónak. A ceremónián a katolikusok keresztet tartanak kezükben, az anglikánok az új testamentumot, a zsidók az ótestamentumot. Az egész titkos tanácsosi gyülekezet meglepetve látta az esku alatt Sir Ernest kezében — a keresztet! Az ünnepség után megkérdezték, hogy miért katholizált, erre Cassel szégyenkezve vallotta be, hogy elhunyt katolikus feleségének tett ígéret kötelezte őt erre. Felesége halálos ágyán megígértette, hogy egy sirban fog nyugodni vele, ehhez kellett a kitérés, ez volt a nyomós ok.

*

Ez már mulatságosabb eset. Tisza Kálmán idejében tíz bábaképzőintézet felállítását határozta el a magas kormány. A határozatot tett követte, meglettek a bábaképzők és a váradi intézet élére egy zsidó ember: Dr. Konrád Márk került. Nem mondjuk, hogy a legfontosabb, de egyik oka Konrád dr. kinevezésének éppen a zsidó mivolta volt. A nagyváradi bábaképző tudós direktora híven ápolta a zsidó hagyományokat, szerepet vitt a váradi zsidó életben, sőt a hitközségben a kultur-elöljárói tisztségig emelkedett.

Egy szép napon, a nagyváradi Wóznér, Burger Ézsaiás beállított Dr. Konrád hitközségi kultur-elöljáró úrhoz és átadta neki a meghívót a másnapi hitközségi ülésre. Konrád dr. sóhajtva adta

vissza a meghívót és fojtott hangon így szólt: „Nem mehetek már én az ülésre, mert tegnap katholizáltam!”

Hónapokka ezelőtt egyszer dolgom akadt a tudós historikus kanonoknál, Bunyitay Vincénél. Amint bandukolok a kanonok soron, szemközt jön velem Bur-

ger Ézsiás. Kérdem tőle, mit keres ebben a katolikus fertályban. „Holnap hitközségi ülés lesz — válaszolta Burgei bácsi — és én mostanában minden ülés előtt megérdeklődöm a plébánián, hogy nem katholizált-e valamelyik előljárósági tagunk!

Budai peticiós ügy a VI. Izraelita Községkerületi bíróságnál

A budai izr. hitközség közgyűlésének egyik határozata ellen, amely az iskolaadó-
nak a lágymányosi templom építése céljára való igénybe vételére vonatkozott, *Biró Lajos* budai képviselőtestületi tag és több képviselőtestületi tagtársa panasszal fordult a VI. izr. községkerületi bírósághoz. A keresettel szemben a budai hitközség részéről dr. *Csobádi Samu* alelnök illetékességi kifogással éltek oly alapon hogy ily panasz elbírálására nem illetékes a felekezeti bíróság. A VI. izr. községkerületi bíróság ez ügyben megtartott tárgyaláson ezt az illetékességi kifogást elutasította és a *panasz elbírálására maga illetékességét megállapította*. E héten tartotta meg a VI. izr. községkerületi bíróság ez ügyben az újabb folytatólagos tárgyalást, amelyen dr. *László Áron* ügyvéd *Biró Lajos* budai képviselőtestületi tag és társai nevében a következő nyilatkozatot terjesztette elő:

„A budai izr. hitközség ellen folyamatba tett perünkben, fenntartva mindenben a keresetünkben lefektetett jogi álláspontunkat, mégis figyelemmel azon hozzánk feltett elnöki kérdésre, továbbá a budai izr. hitközség előljáróságának egyik tagjának kérelmére, hogy nem lehetne-e ezen ügyet békésen elintézni, a következő nyilatkozatot tesszük:

Tekintettel arra, hogy egy már megkezdett zsidó templom építéséről van szó: tekintettel arra, hogy a bíróság ezen eléje vitt ügyben hatáskörét már megállapította; tekintettel arra, hogy mi nem a lágymányosi templom megépítése ellen akarunk állást foglalni, annál kevésbé, mert ennek felépítését a magunk részéről is a legmelegebben óhajtjuk, hanem célunk az volt, hogy a hitközség előljáróságának pénzügyi gazdálkodását és egyéb szabályellenes cselekménye bíráltság az illetékes bíróság által felül;

tekintettel arra, hogy több oldalról a kérdést rosszhiszeműen úgy igyekeznek beállítani, mintha nem ezen elsorolt célok felülbírálását akarnók, hanem azt akarnók megakadályozni és lehetetlenné tenni, hogy a lágymányosi templom felépíttessék; és nehogy a reánk nézve kedvező ítélet folytán ez tényleg bekövetkezhessek; figyelemmel végül arra, hogy azt véljük, hogy a már eddig meghozott hatásköri döntés elég lesz arra, hogy a budai izr. hitközség vezetősége a jövőben szigorúan fogja magát az alapszabályokhoz tartani és arra, hogy egyébként is módját fogjuk találni annak, hogy a keresetünkben felhozott pénzügyi gazdálkodás és egyéb tekintetben felmerült kifogásainknak érvényt szerezzünk: *bejelentjük*, hogy az 1911. I. tc. 186. paragrafus 1. és 3. bekezdése értelmében *keresetünktől elállunk*.

A VI. izr. községkerületi bíróság e bejelentés alapján ez ügyben a további eljárást megszüntette.

Nem olvasom

Blumenthal Béla elnöklete alatt a hatvani hitközség előljárósága újabban és ismételten fizetésleszállítást határozott el, ami a hatvani hitközségi tisztviselők körében érthető izgalmat és elkeseredést keltett. Beszélgettünk az egyik hatvani tisztviselővel, aki a következőket mondotta: „Mikor nyáron csökkentették a fizetésemet, egész nap bosszankodtam, most, hogy újra csökkentenek, már sokkal kevesebbet bosszankodom!” Hogy hogy? kérdeztük. — „Mert télen rövidebbek a napok” — hangzott a válasz . .

Olvasom

Egy tengerparti vendéglőben történt, amelynek tulajdonosa a Hirsch nevet viselte. A rituális koszt diétás és fűszertelen volt, ellenben annál paprikásabb a számla. Löw Immánuel nézi-nézi csendesesen és gondolatai már más tájak felé kalandoznak. A vendéglős kérdéssel bátorodik:

Méltóságod talán drágának találja az árainkat, hogy tűnődik a számlán?

— Csak azon tűnődöm — feleli Löw Immánuel — milyen hiányosak a zoológiai ismereteim. Ich wusste garnicht, dass der Hirsch ein Raubtier ist. (Népünk.)

Olvasom

Németország negyedmillió darab hizott sertés vásárlására adott megbízatást Romániába. Ezt a jelentékeny ügyletet az Állatkiviteli Szindikátus bonyolítja le, amelynek elnöke dr. Lobontiu Emil szenátor, volt biharmegyei prefektus. A nagyarányú bevásárlásokat, amelyek az egész országban való utánjárásokat igényeltek, a szindikátus egy sereg ügynökre bízta, akik sorában természetesen bőven akadtak zsidók. Ezeknek egyik nagyvállalkozó vezetője bizonyos Blum nevű ur lett Clujról. Nos, az első szállítmány már együtt volt és megérkezett Berlinből is az állategészségügyi hivatal kiküldöttje, egy főtanácsos, hogy a levágott sertéseket a vagonirozásnál megvizsgálja. Ez a tevékenység napokat vett igénybe s így többiben összejöttek az érdekeltek a szindikátus bucuresti irodájában. Egy ízben a berlini ur egy romániai német újsággal a kezében, szánakozva kezd beszélni arról, hogy a besszarábiai német telepések milyen inségbe jutottak az ottani elemi csapások következtében.

— Valamit kellene tennünk az érdekükben — jelenti ki.

És ekkor megszólal fent nevezett Blum ur:

— Kérem én az összes ügynökök nevében a mi járandóságunk terhére métermázsánként kétszáz lejről a német telepések javára lemondok. Ez hozzávetőleges kalkuláció szerint egy millió lej lesz.

Lobontiu Emil, aki nyomban látta, hogy itt a megszolgált munkadíj egy részéről mondtak le, megjegyezte:

— Látja Herr Oberrath, ilyenek a mi zsidóink.

— Kérem — mentegelődzött a berlini ur — én egy rezsimnek vagyok a megbízottja, nem áll módomban egyebet monda-

ni, minthogy erről a humánus gesztusról illetékes helyen jelentést teszek.

Az esetnek, hármily diszkrétén kezeltek, híre kelt. Lobontiu Emil másnap Berlinbe utazott, ahonnan csak mostanában tért haza. Így ő nem hallhatta, hogy a Capsában harmadnap már megjegyezte valaki.

— Mit kereshettek a zsidók, ha ennyit le tudtak adni.

Olvasom

Oscar de Férenzy érdekes könyve jelent Párisban „Les juifs et nous chrétiens“ (A zsidók és mi, keresztények) címmel. Férenzy konzervatív katolikus én mint ilyen esküdt ellensége a szabadgondolkolóknak, szabadkőműveseknek, sőt azt sem tagadja, hogy bizonyos fokig antiszemita. Mindemellett tiszteli a zsidókat, mint az őtestamentum népét, kijelenti, hogy a vallásos zsidókat nagyrabecsüli és sok katolikus püspök leveléből közöl idézeteket, melyekről az tűnik ki, hogy a vallásos zsidóságot még az antiszemiták is megbecsülik . . .

Olvasom

Fodor Lajos hatvani ügyvéd megírta egy beszámolójában, hogy nincs megelégedve a hitközség kulturmunkájával. Az Egyenlőség gúnyos módon travesztálja a dolgot. Én nem akarok beavatkozni ebbe a polémiába, de megállapítom, hogy a hatvani hitközségi előljáró a beszámolójában a kulturálatlanság egyik megnyilatkozásaként megállapította ezt: „Ha egy felekezeti újság megbízottja jön hozzánk, úgy bánunk vele, mintha koldulna.“ Ez az őszinte és a zsidóság egy része kulturális színvonalára rémes megvilágítást nyújtó megállapítása megérdemi, hogy minden zsidó újság tisztelettel emlékezzék meg a bátor férfiúról.

Olvasom

A budapesti főkapitány titkára visszaküldte egy előkelő társadalmi egyesület naptárát, mert azon a hét vasárnapkal kezdődik, már pedig ez az ő — a titkár — vallási érzését sérti, mert önála a hetedik nap a vasárnap és akkor is van a Szentírás által előírt szünnap. — Természetesen kiderült, hogy nem tudja, hogy a keresztény vallás szerint a vasárnap

szentsége a „dies Domina“ jelentőségében van és független attól, hogy a hétnek hányadik napja. Az eset azonban nagyon érdekes, mert az „amhorecz chaszid“ típus eddig kizárólag zsidó jelenség volt, hisz a gettó-zsidónak nem volt más kiélési lehetősége, mint a vallás. Most ugylátszik már keresztények is akadnak, akik teológiai tudás nélkül pápábbak akarnak lenni a pápánál, amiben valószínűleg a mai társadalmi és politikai hatások is megnyilatkoznak...

Olvason

Igazán csodálom, hogy a felekezeti lapok nem vették figyelembe dr. Gál Jenőnek a családvédelem tekintetében folytatott igazán konstruktív és pozitív tevékenységét, amely arra indította a hercegprimást, hogy rendkívül meleg levélben köszöntse a képviselőt és kifejezze ama reményét, hogy a képviselőnek sikerülni fog minél több hívet és követőt szerezni nemes akciójához. Akárhogy is nézzük a dolgot, annyi bizonyos, hogy a levélnek megindítása valóságos „kiddus hasém“.

Olvason

A munkácsi Élet című lap közli, hogy Spira munkácsi rabbi első gábbéja majdnem végzetessé váló tévedésnek esett áldozatul. Mint ismeretes, Spira rabbi mostanában néhány hetet az olaszországi Gradóban töltött, ahova többek között egyik gábbéja (titkára) is elkísérte. Ez a derék ember azonban felette hasonlít az abessziniai négusra, és amikor egy napon éppen esős nap volt, nyitott ernyővel megjelent egy grádói téren a temperamentumos taljánok halálos ellenségüknek mézték, mire nekiestek és megakarták lineselni. Állítólag már el is verték, amikor végül sikerült megmagyarázni a tévedést és így megmenekülni a nagyobb kellemetlenség elől.

Olvason

Kaptuk a következő levelet: „Bátorodom Önhöz, mint a zsidó közügyek kiváló ismerőjéhez tanácsért fordulni. Neveltetésemnél, életfelfogásomnál fogva teljesen orthodox vagyok, azonban mindenféle okok következtében a lakóhelyemen fennálló orthodox hitközség tagja

nem lehetek. A kongresszusi szervezetű hitközséghez tartozni nem engedni meg neveltetésem. Melyik hitközségnek van tehát joga velem szemben? — Felelet: Jogi tanácsot nem tudunk adni, de köztudomásúlag annak a hitközségnek van joga adót követelni, amelyik akar, ameddig nem bizonyítja be vele szemben, hogy a másik hitközségnél fizet. Azonban lényegében véve nem olyan nehéz lelkiismereti kérdés ez. Beregszászon a legszélsőbb chaszidok neológ hitközséggé tömörültek, körülbelül olyan okokból, mint amilyen miatt a levélíró (aki egy nyugat-magyarországi hitközség területén él) vonakodik belépni az orthodox hitközségbe és így tehát bebizonyították, hogy lehet az ember neológ szervezetű és chaszid, miért ne lehessen tehát neológ adófizető és orthodox életmódú?

Olvason

Lengyelországban nagy bajok vannak a zsidóság helyzetében. Nagy a gazdasági és politikai elnyomás. De azért Lengyelország minden városában összegyülekeznek a zsidók és tiltakozást küldenek az angol kormánynak, amiért Palesztinában törvényhozó tanácsot akar felállítani, amivel jelenleg még kisebbségben levő palesztinai zsidóság jogait csökkenteni fogja. Szegényeknek a saját bajuk nem fáj annyira, mint a palesztinai probléma. De ez úgy van, mint nálunk is, egyes embereknél: tönkre mentek, családi bajiak vannak, tehát narkotikumnak, bűfelejtőnek felhasználják a kolecolást.

Olvason

Farkas Mihály 68 éves újfehértói vallástanácsot elfogták és koldulás miatt rendőrbíró elé állították. Azzal védekezett, hogy leánya kiházásítására gyűjt. A rendőrbíró természetesen nevetett és nem hitte el. Mi azonban tudjuk, hogy a szegény zsidó apa, ha van egy férjhez menendő leánya, igyekszik a „hachnoszasz kaló“ céljaira adományokat gyűjteni, és sohasem lehet tudni, nem jár-e jól, mert néha jobb koldulni leánya kiházásítására, mint saját vagyonából férjhez adni és — attól koldulni...

Adler Gyula temetése

Nagy részvét mellett kísérték utolsó útjára Adler Gyulát, a Pesti Chevra Kadisa díszelnökét. A temetésen területileg jelent meg a Szentegylet előjárósága Kramer Miksa kormányfőtanácsos, elnök, Bánó Dezső, Beck Jenő, Eisenmann Gyula, Luncezer Pál, Steiner Mór és Fürst György előjárók, valamint a tisztikar; a Pesti Izraelita Hitközség előjárósága részéről dr. Glücksthal Samu felsőházi tag elnökhelyettes, Frey Kálmán, dr. Barna Károly, dr. Dési Géza, dr. Rosenák Miksa, dr. Zahler Emil előjárók, Eppler Sándor főtitkár, dr. Csörgő Hugó hitközségi főjegyző. Az Izraeliták Országos Irodája részéről Szántó Jenő alelnök, a Pesti Izr. Hitközség Rabbisága részéről dr. Fischer Benjámín, dr. Farkas József, dr. Hoffer Ármin, dr. Scheiber Lajos, az Országos Rabbiképző Intézet részéről dr. Guttmann Mihály rektor vezetésével az intézet tanári kara; az Izr. Magyar Irodalmi Társulatot Wertheimer Adolf képviselte; a Magyar Izr. Kézmű és Földművelési Egyesület képviselőjében dr. Deutsch Ernő, Komját Ernő alelnökök, Kertész Ödön igazgató, az Orthodox Izr. Hitközség részéről Schlesinger Adolf alelnök és Reitmann Mór előjáró, a Szeretetkórház orvosi kara dr. Kövesi Géza egészségügyi főtanácsos, igazgató-főorvos vezetésével; az Áhávász Réim Egyesület elnöksége; a Dohány utcai templom előjárósága részéről Kuliner Gyula, Weiner Mór előjárók, a Rombach utcai templom előjárósága részéről Dinner Emil, Fenyves Ignác, a budai Chevra Kadisa részéről Biro Géza min. tan. elnök, Schall Mór, Márton és Goldberger előjáróké a budai hitközség részéről Auer Róbert, Katona előjáró és dr. Beneschofszki főrabbi, az Óbudai hitközség részéről Radó és Eckstein előjárók, az Újpesti izr. hitközség részéről Arányi Adolf elnök, dr. Friedmann Dénes főrabbi és dr. Lissauer kúriai bírósági. Ott látuk a Pesti Chevra Kadisa képviselőtestületét és választmányát csaknem teljes számban. Ott voltak Wertheimer Lajos, Munk Gábor, stb. A temetés egyházi részét dr. Fischer Gyula főrabbi végezte, aki mélyenszántó szavakkal méltatta a megdicsőültnék érdemeit a jóté-

konyság, az emberszeretet és a vallási élet terén. Élete legszebb hivatása az volt, hogy mindenkin, akin tehetett, segítsen. Utána a Pesti Chevra Kadisa előjárósága nevében Kramer Miksa kormányfőtanácsos elnök beszélt.

Kramer Miksa beszéde.

Megható lélekkel állunk a koporsó mellett, mely megdicsőült díszelnökünknek, Adler Gyulának hűlt tetemét takarja. Évtizedeken keresztül, előbb mint a Chevra Kadisának előjárója, majd mint annak elnöke, elnöke és végül mint díszelnöke hűséges szeretettel, igaz odaadással és lelkesedéssel szolgálta Chevra Kadisánkat és benne az emberszeretet szent ügyét. Szerette aggjainkat, betegeinket, jóságos atyja volt a szegényeknek és igaz megértője volt ama magasztos és szent eszméknek, melyek Chevra Kadisánk szolgálatában állanak. Igyekezett chevra kadisánkat legjobb tudásával szolgálni és munkásságának idejébe beleéssnek chevra kadisánk legnehezebb, legszomorúbb napjai. Nem volt harcoló ember, de Chevra Kadisánkat, ha a szükség úgy kívánta, szívvel, lélekkel védte.

Köszönöm Neked drága Barátom, amit Chevra Kadisánkért tettél. Bucsuzom Tőled a magam, valamint az egész előjáróság nevében. Neved chevra kadisánk történetében élni fog, emlékedet hálás kegyelettel fogjuk megőrizni. Legyen áldott emlékezed.

Ezután dr. Glücksthal Samu, a PIH elnökhelyettese, felsőházi tag beszélt.

Dr. Glücksthal Samu beszéde.

A Pesti Izr. Hitközség előjárósága és egész közönsége képviselőjében állok érdekében gazdag hittel, Adler Gyula ravatalához, hogy mélységes megilletődéssel adjak kifejezést fájdalmunknak és hogy kegyeletesen lerójjam Adler Gyula iránt a hálát, a köszönet és az elismerés adóját azért a fáradtságos és eredményekben gazdag munkásságért, amellyel az emberszeretnek szentelt céljainknak és feladatainknak egy emberöltőn keresztül szolgálta.

Adler Gyula működése összpontosult a nagytekintélyű és dicsőségesen működő Szemegyletben. A Szentegylet eszmeileg és fogal-

milag a jó és nemes szolgálatára van hívatva; testet és életet a holt betűkbe és testetlen eszmékbe az egymást követő nemesvételű vezérférfiak lehelnek és ezzel állítják szolgálatába az eszméket a nyomorgók és szenvedők ezerképző szükségességeinek.

A legszebb sors jut annak, akinek munkaköre, szinte életcélja az, hogy a fájdalmakat tompítsa és a nyomoruságot enyhítse. Adler Gyulának a jóságos sors megadta ezt a feladatkört és ő az abból folyó kötelességeket hűségesen, nemesen, és eredményesen teljesítette, mert a lelke megértette és átérezte teljességükben a feladatok széles körét és mert egyéniségének szimpatikus szerénysége, munkásságának hangtalansága és színe csendessége harmonikus összhangban folyt össze a reá bízott teendők nemességével és szépségével.

Nincs nagyobb elismerés, mint az a ko-

szoru, amelyet az egyetemesség helyez es a távozó munkás ravatalára és nincs szebb jellemzés, mint ha az elköltözöttről mindenki kivétel nélkül azt vallja, hogy mindig csak jót és a nemeset akarta és hogy énjének egész erejével és szívének minden dobbanásával harcolt eszméiért.

Ilyen volt Adler Gyula jellege és követésreméltó dicsőségteljes pályafutása. Ezek együttesen biztosítják számára a kegyelet és az emlékezés maradandóságát.

A Pesti Izr. Hitközség hűségesen fogja szolgálni és kegyelettel fogja ápolni Adler Gyula emlékezetét.

Dr. Glücksthal Samu búcsúbeszéde után az Ahavas Réim nevében búcsúztatták az elhunyt Adler Gyulát, majd a főkantor és az operai diszkórus után végetért a megható gyászszertartás. A P. I. H. külön gyászjelentést adott ki.

Olvasom

La Guardia new-yorki polgármester az árticsókával üzött uzsorát úgy törte meg, hogy egyszerűen betiltotta az egész New-York területén az árusítást. Az Uj Magyarorszag gúnyosan mondja, hogy Guardia bizonyosan zsidó, hogy ilyen okos. Hát ez nem úgy van. Guardia nem zsidó, de a felesége az. Lehet, hogy a felesége adta neki ezt az okos tanácsot, amely lehet tudattalan reminiscencia az esetleges rabbinus ősoktól. A régi rabbi ugyanis fel szokták használni a chérem fegyverét, ha a gettói kartelvezérek a fogyasztókat ki akarták uzsoráztatni. — A new-yorki polgármester pedig mint afféle jó elzsidósodott férj, hallgatott okos felesége tanácsára...

Olvasom

A magyar sajtó közölte James MacDonald volt menekültügyi főbiztos megválasztó levelét a Népszövetséghez, amelyben leteszi a mandátumát és megállapítja, hogy a német menekülteknek csak az egész európai közvélemény és a Népszövetség nyomása segíthet. A magyar sajtó abban a kellemes vagy kellemetlen

helyzetben volt, hogy mindjárt közölhetné is az illetékes berlini hely véleményét és tiltakozását. Az olvasó a magyar lapok eme jólétesültségével kapcsolatban gondolhatott arra az anekdotára, amelyen a múlt század ötvenes éveiben a pesti zsidóság köreiben jót nevettek. Schossberger S. W. az előjáróságban mindig hivatkozott bizonyos diszkrét dolgokra, amelyekről nem beszélhet, és amelyeket előkelő összeköttetései által tudott meg. Erre egy ellenzéki ember kifakadt: „Ugy beszél, Herr von Schossberger, mintha szombatonként állandóan sóetre volna hivatalos bei Seiner Excellenz, gróf Pállfy Móric kormányzónál.”

JUDAICA, Bettelheim Samu brilliáns folyóiratának november—decemberi száma egész sereg érdekes olvasnivalót tartalmaz. Különösen érdekes Max Kestler naplója, amelyből csodálatos élességgel rajzolódik ki a múlt századbeli zsidóság helyzete a negyvennyolcas szabadságharc előtt és után. Kestler naplója a dokumenta humanak legkiválóbbjai közé tartozik. A naplót Kestler unokája: Lunzer Pál a Chewra elnökhelyettese bocsátotta Bettelheim rendelkezésére.

ron ibn Dovnoj, aki oly nagyon szeret a Ras Széjum Kávéház különtermében külön gyűléseket tartani. Most is tartott egyet és talán naponta gyűléseznének pro és contra, ha a négus az ő nagy bölcsességével el nem vágta volna a mind jobban elmérgesedő kélevitát. A négus ugyanis plakátokon betiltotta a további veszekedést és elrendelte, hogy Szimche d'Abuba kutya-afférja a háború szerencsés befejezése után intéztessék el. Most tehát az olaszok bombázásától eltekintve csend van Addisz Abebában.

Várom kedves válaszát és a házasság-
levelet és vagyok Méltóságodnak (in spe)
tisztelő híve

Mordecháj Ibn Bénes

Etiópiából fordította: Gyl.

DR. ZAHLER EMIL HATVAN ÉVES.

Dr. Zahler Emil a pesti izraelita hitközség jótékonyági ügyosztályának népszerű előljárója a napokban lett hatvan éves. Ebből az alkalomból a VIII–IX. kerületi nőegylet vezetősége küldöttségileg kereste fel dr. Zahler Emilt, akit melegen üdvözöltek és díszoklevelet nyújtottak át neki. A magunk részéről is szívből üdvözöljük a kitünő előljárót és kívánjuk, hogy áldásos munkáját sok-sok éven keresztül jó egészségben és a régi energiával folytathassa.

HÁZASSÁG. Dembitz Máriát, Dembitz Gyula m. kir. kormányfőtanácsos, elnökigazgató leányát eljegyezte Haas Sándor, az Angol-Magyar Bank cégvezetője.

MEGALAKULT AZ IFJUSÁGI CSOPORTOK ELNÖKI TANÁCSA. A Pesti Izr. Hitközség előljárósága véglegesen megalakította a hitközség felügyelete alatt működő ifjusági csoportok elnöki bizottságát. Az elnöki bizottságban a hitközség tagjai közül a következőket nevezték ki: dr. Simonyi Simon, dr. Bodq Ernő, dr. Spitzer József, dr. Párkány Frigyes, dr. Földes István, dr. Grauer Miksa Pál, dr. Stern Nándor, dr. Rosenák

István, dr. Fodor Pál, Gedeon Tibor, dr. Adler Sándor, dr. Gelencsér Miksa, Kun Dezső. Az elnöki tanács dr. Barna Kárely kormányfőtanácsos, hitközségi előljáró vezetése alatt áll.

GYÁSZISTENTISZTELET LORD READING EMLÉKÉRE. Stern Samu hitközségi elnök kezdeményezésére a pesti izr. hitközség január 26-án a Dohány-utcai templomban gyászistentiszteletet rendez lord Reading emlékére. Az emlékbeszédet magyar és angol nyelven dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi tartja.

A Pesti Chevra Kadisa előljárósága, választmánya, képviselőtestülete, valamint az Aggok-háza és Szeretetház vezérő bizottsága a legmélyebb fájdalommal és a súlyos veszteség érzetével jelenti, hogy nagyérdemű díszelnöke,

Adler Gyula

úr

felekezete közügyeinek szentelt áldásos élete 87-ik évében, e hó 6-án elhalálozott.

A megdicsőült férfiú évtizedeken keresztül, előbb, mint a Pesti Chevra Kadisa előljárója, majd alelnöke, később elnöke és végül mint annak díszelnöke igaz lelkesedéssel, lánglelkű hitével, mélységes szeretettel és páratlan odaadással szolgálta Chevra Kadisánkat és annak intézményeit. A szegényeknek, szükölködőknek atyja, az aggoknak és betegeknek nemes istápolója volt. Nemes munkásságával arany betűkkel írta be nevét Chevra Kadisánk történetébe.

A megdicsőült férfiút a Pesti Chevra Kadisa saját halottjának tekinti és tetemei e hó 8-án, szerdán délben fél 12 órakor, a Kerepesi-úti temető halottas házából örök nyugalomra helyeztetek.

Budapest, 1956 január havában.
A megdicsőült emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni.

Áldás és béke hamvaira!

Felolós szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám: 16.760

NÁDOR (Neufeld Zoltán) NYOMDA Budapest, VI., Vörösmarty u. 47/a.